

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI BIBLIOTEK PUBLICZNYCH WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO W 2009 R.

6. Zbiory biblioteczne

6.1. Stan zbiorów

W bibliotekach publicznych woj. śląskiego na dzień 31.12.2009 roku stan zbiorów wynosił :

książek	16 594 698 wol.
czasopism oprawnych	294 103 wol.
zbiorów specjalnych	838 106 jedn. inw.
w tym m.in. :	
mikrofilmów	18 682
dokumentów elektronicznych	17 305
rękopisów	18 845

Przybytki książkowe ogółem wyniosły w 2009 roku **462.217** woluminów, w tym ze środków samorządowych **288.430** woluminów, z dotacji Ministra Kultury w ramach programu operacyjnego *Literatura i czytelnictwo. Priorytet 2: Zakup nowości wydawniczych dla bibliotek* 57.708 woluminów.

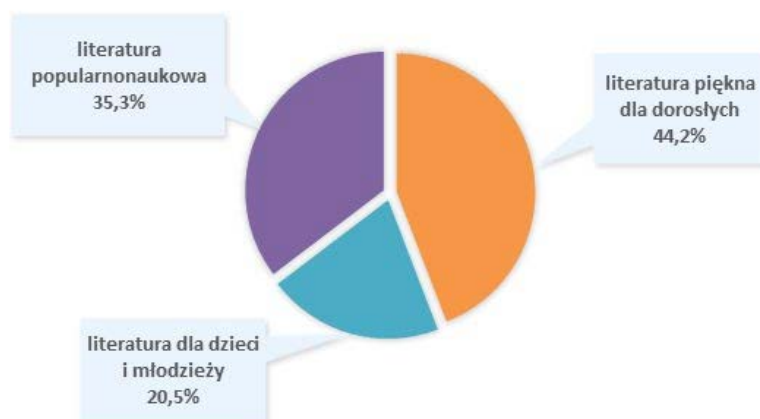
Pozostałe **116.079** wol. to książki pozyskiwane z różnych źródeł (dary czytelników, zamiany za książki zagubione, zakupy z dobrowolnych wpłat czytelników na fundusze Stowarzyszeń Przyjaciół Bibliotek).

W 2009 roku biblioteki z funduszy samorządowych zakupiły **288.430** woluminów o wartości 6.122.273 zł, tj. **7.806** wol. więcej w porównaniu z rokiem 2008.

Struktura księgozbiorów 168 bibliotek publicznych woj. śląskiego (bez Biblioteki Śląskiej) przedstawia się następująco:

literatura piękna dla dorosłych:	6 713 933 wol., tj. 44,2 %
literatura dla dzieci i młodzieży:	3 116 037 wol., tj. 20,5 %
literatura popularnonaukowa:	5 373 681 wol., tj. 35,3 %

Struktura księgozbioru (stan na 31.12.2009 r.)

Spośród 169 bibliotek publicznych woj. śląskiego 166 bibliotek (98,2%) wzbogaciło swe zbiory dzięki środkom uzyskanym z dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w kwocie 1.222.118 zł. W ramach dotacji zakupiono

57 708 woluminów.

Struktura zakupionych książek z dotacji kształtowała się następująco:

literatura piękna dla dorosłych :	28 299 wol., tj. 49,0%
literatura dla dzieci i młodzieży:	15 846 wol., tj. 27,5%
literatura popularnonaukowa :	13 563 wol., tj. 23,5%

Suma środków samorządowych i dotacji celowej Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego dała kwotę na zakup nowych książek w przeliczeniu na 1 mieszkańca woj. śląskiego w 2009 roku wysokości 1,58 zł (spadek o 0,36 zł w porównaniu z rokiem 2008). Na 1 czytelnika przypadła w 2009 roku kwota 8,11 zł (spadek o 1,75 zł; w 2008 roku – 9,86 zł). Biorąc pod uwagę ogólny stan księgozbiorów na 1 mieszkańca przypadało 3,57 wolumina (– 0,04).

Ubytki (książki i czasopisma oprawne) w bibliotekach publicznych woj. śląskiego w 2009 roku wynosiły 678.309 woluminów, czyli 4,04% stanu księgozbioru z końca poprzedniego roku. W 2009 roku ubytki w przeliczeniu na 100 mieszkańców sięgnęły co 25 książki.

Wskaźnik zakupu zbiorów wynosi dla:

	w 2008 roku	w 2009 roku
całego województwa		
	12 wol. / 100 mieszk.	10 wol. / 100 mieszk.
w tym:	6 wol. ze środków samorządowych	6 wol. ze środków samorządowych
powiatów ziemskich		
	13 wol. / 100 mieszk.	10 wol. / 100 mieszk.
w tym:	7 wol. ze środków samorządowych	7 wol. ze środków samorządowych
powiatów grodzkich		
	10 wol. / 100 mieszk.	9 wol. / 100 mieszk.
w tym:	6 wol. ze środków samorządowych	6 wol. ze środków samorządowych

Wskaźnik zakupu ogółem w 2009 roku dla całego województwa spadł o 2 woluminy z 12 wol. do 10 wol. na 100 mieszkańców.

Wskaźnik zakupu ze środków samorządowych w bibliotekach powiatów grodzkich pozostał bez zmian i wyniósł 6 wol. na 100 mieszkańców. W bibliotekach powiatów ziemskich wskaźnik ten również pozostał bez zmian i wyniósł 7 woluminów na 100 mieszkańców. Natomiast wskaźnik zakupu na 100 mieszkańców policzony według danych zawartych w sprawozdaniach GUS-u (tj. zakup ze środków samorządowych i z dotacji Ministra Kultury) wyniósł w 2009 roku 7,45 wol. na 100 mieszkańców.

Zakup woluminów na 100 mieszkańców w poszczególnych powiatach woj. śląskiego przedstawiają poniższe tabele:

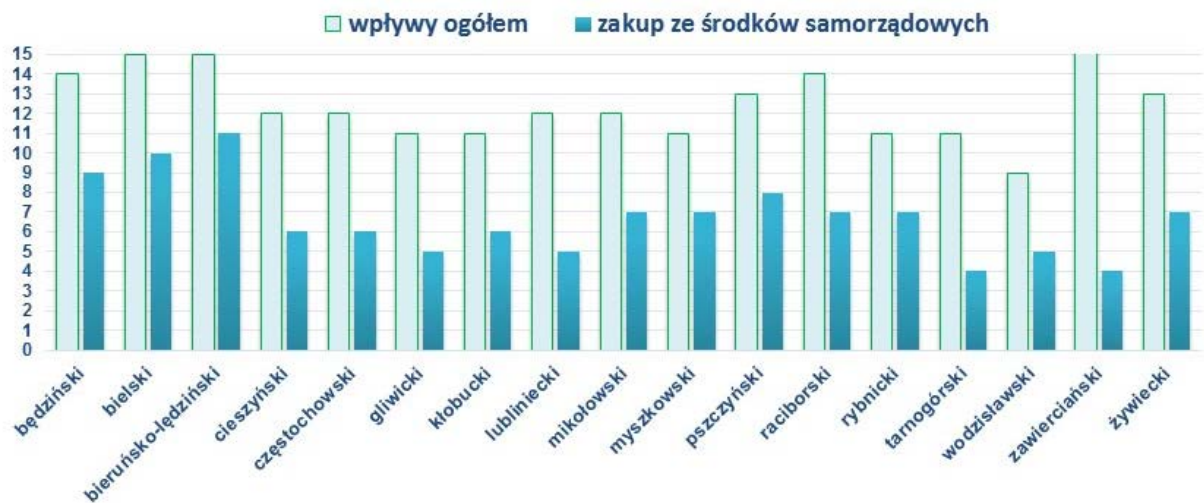
Powiaty ziemskie

Ogółem (różne źródła wpływów)			Powiaty	(w tym ze środków samorządowych)		
2008	2009	Różnica +/-		2008	2009	Różnica +/-
15	14	(-1)	bieruńsko-lędziński	11	13	(+2)
15	13	(-2)	bielski	10	10	(bz.)
14	11	(-3)	będziński	9	9	(bz.)
12	11	(-1)	cieszyński	6	8	(+2)
14	11	(-3)	raciborski	7	6	(-1)
11	10	(-1)	gliwicki	5	6	(+1)
11	10	(-1)	kłobucki	6	8	(+2)
12	10	(-2)	mikołowski	7	7	(bz.)
13	10	(-3)	pszczyński	8	8	(bz.)

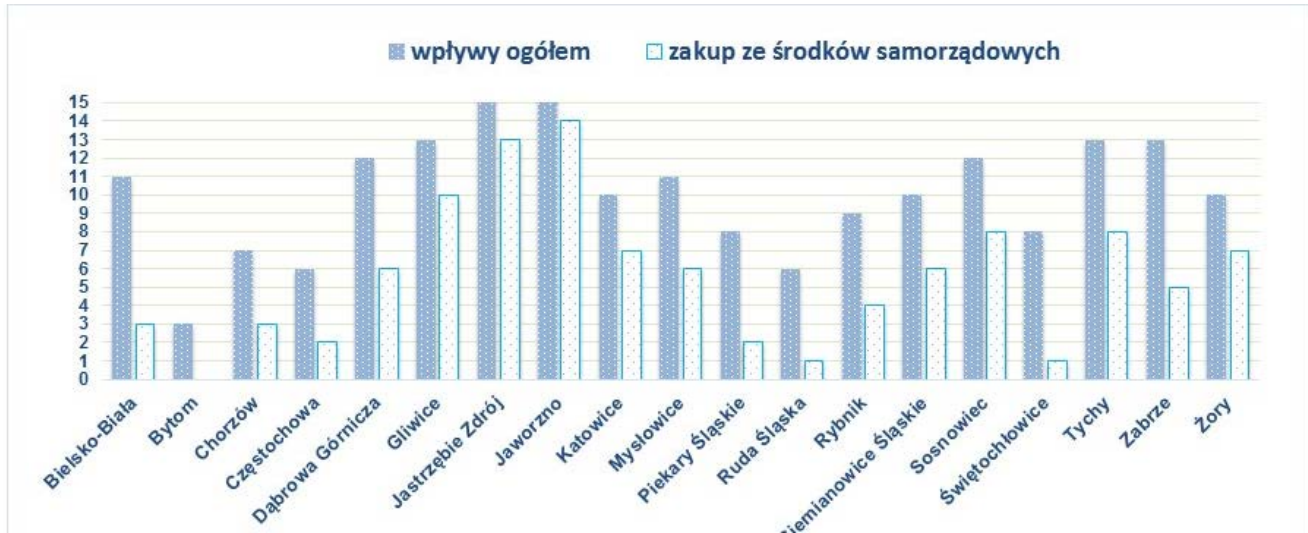
11	10	(-1)	rybnicki	7	9	(+2)
9	10	(+1)	wodzisławski	5	6	(+1)
13	10	(-3)	żywiecki	7	7	(bz.)
11	9	(-2)	tarnogórski	4	5	(+1)
12	8	(-4)	częstochoowski	6	6	(bz.)
11	8	(-3)	myszkowski	7	6	(-1)
12	7	(-5)	lubliniecki	5	5	(bz.)
17	7	(-10)	zawierciański	4	4	(bz.)

Powiaty grodzkie

Ogółem (różne źródła wpływów)			Powiat	(w tym ze środków samorządowych)		
2008	2009	Różnica +/-		2008	2009	Różnica +/-
22	19	(-3)	Jaworzno	14	14	(bz.)
18	16	(-2)	Jastrzębie Zdrój	13	13	(bz.)
13	13	(bz.)	Tychy	8	9	(+1)
13	11	(-2)	Gliwice	10	9	(-1)
10	11	(+1)	Żory	7	8	(+1)
11	10	(-1)	Bielsko-Biała	3	4	(+1)
10	10	(bz.)	Katowice	7	7	(bz.)
12	10	(-2)	Sosnowiec	8	8	(bz.)
13	10	(-3)	Zabrze	5	6	(+1)
8	9	(+1)	Piekary Śląskie	2	3	(+1)
10	9	(-1)	Siemianowice Śl.	6	5	(-1)
9	8	(-1)	Rybnik	4	5	(+1)
8	8	(bz.)	Świętochłowice	1	2	(+1)
12	7	(-5)	Dąbrowa Górnicza	6	2	(-4)
11	7	(-4)	Mysłowice	6	4	(-2)
7	5	(-2)	Chorzów	3	3	(bz.)
6	5	(-1)	Częstochowa	2	1	(-1)
6	4	(-2)	Ruda Śląska	1	1	(bz.)
3	3	(bz.)	Bytom	0	1	(+1)

Wskaźnik nabytków w powiatach ziemskich w 2008 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

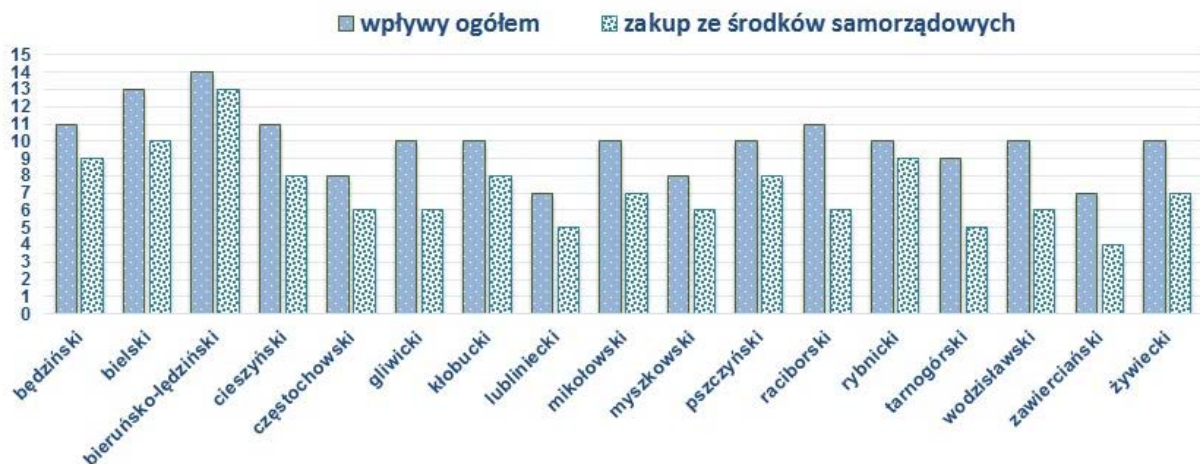
Wskaźnik nabytków w powiatach grodzkich w 2009 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

Wskaźnik nabytków w powiatach grodzkich w 2008 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

Wskaźnik nabytków w powiatach ziemskich w 2009 r.
(w przeliczeniu na 100 mieszkańców)

W bibliotekach sześciu powiatów ziemskich wskaźniki zakupu ze środków samorządowych zwiększyły się, w trzech uległy obniżeniu, a w ośmiu – pozostały na tym samym poziomie co w roku 2008. Natomiast w bibliotekach ośmiu powiatów grodzkich wskaźniki zakupu ze środków samorządowych uległy zwiększeniu, w pięciu zmniejszyły się, i w sześciu – pozostały bez zmian.

W 2009 roku **średnia cena książki** zakupionej do biblioteki wyniosła 21 zł (+1 zł w stosunku do roku poprzedniego), w tym w powiatach grodzkich także 21 zł (+1) i w powiatach ziemskich również 21 zł (bez zmian).

6.2 Organizacja zakupu i gromadzenia zbiorów

W 2009 roku podobnie – jak w latach ubiegłych – biblioteki publiczne naszego województwa gromadziły swe zbiory drogą zakupu, darów od czytelników i instytucji, w formie zamiany za książki zagubione lub zniszczone i zakup antykwaryczny. Cennym i bardzo oczekiwanym przez biblioteki sposobem wzbogacania zbiorów był także zakup w ramach dotacji Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Niestety, w 2009 roku wysokość tych środków obniżona została o 67% w skali kraju, co wpłynęło na zmniejszenie liczby zakupionych książek o 101 228 wol. (tj. o 36% mniej) w porównaniu z rokiem ubiegłym.

Biblioteki wielkomiejskie (Bielsko-Biała, Chorzów, Gliwice, Jastrzębie Zdrój, Katowice, Mysłowice, Siemianowice Śląskie, Sosnowiec, Tychy, Zabrze, Żory) oraz MGBP w Czechowicach-Dziedzicach dokonując zakupów stosowały formę przetargu nieograniczonego, zgodnie z zapisami ustawy *Prawo zamówień publicznych z dnia 29.01.2004 r.* (Dz. U. 2007 nr 223, poz. 1655, z późn. zm.). Przetargi wygrało kilka hurtowni: *Firma Handlowo-Usługowa Jacek Polniak* z Mysłowic, *Przedsiębiorstwo Hurtowo-detaliczne Książnica Polska* z Olsztyna *Hurtowy Dom Książki „Zachęta”* z Katowic oraz *Ogólnopolski System Dystrybucji Wydawnictw Azymut* z Warszawy. Biblioteki nabywały nowości wydawnicze w księgarniach i hurtowniach. W niektórych z nich można było zamawiać zbiory drogą elektroniczną. Wiele bibliotek korzystało z propozycji hurtowni obwoźnych, które przysyłały swoich przedstawicieli z ofertami wydawniczymi lub pocztą kurierską nadsyłały wzorniki, na podstawie których dokonywano zamówień. Spośród 169 bibliotek publicznych naszego województwa 12 (tj. 7,1%) nabywało nowości książkowe w sposób zdecentralizowany. Liczba zakupionych egzemplarzy zależała przede wszystkim od możliwości finansowych biblioteki.

Tradycyjnie najwięcej książek zakupiono z literatury pięknej dla dorosłych. Była to wartościowa pod względem artystycznym literatura polska (m.in. tytuły nominowane do *Literackiej Nagrody Nobla*, *Nike*, *Paszportów Polityki*) i obca oraz światowe bestsellery. Przy zakupie nowości biblioteki zwracały szczególną uwagę na uzupełnianie zbiorów z literatury popularnonaukowej z różnorodnych dziedzin wiedzy takich jak: filozofia, socjologia, psychologia, pedagogika, prawo, medycyna, ekonomia, marketing, zarządzanie, turystyka, literaturoznawstwo, historia, geografia oraz publikacje regionalne. Kupowano lektury szkolne dla wszystkich rodzajów szkół i poziomów nauczania, zgodnie z nowym kanonem lektur oraz wymogami tzw. nowej matury. Uzupełniano księgozbiory podręczne o aktualne leksykony, encyklopedie i wydawnictwa słownikowe. Do księgozbiorów fachowych nabywano publikacje z Wydawnictwa Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich i Biblioteki Narodowej. Zbiory specjalne kupowano m.in.: w Zakładzie Nagrań i Wydawnictw, księgarniach internetowych *Merlin* i *AudioBook*.

6.3. Uwzględnianie potrzeb czytelników w zakupach książek i sposoby pozyskiwania informacji o tych potrzebach

Najbardziej wiarygodnym źródłem wiedzy o potrzebach użytkowników są bibliotekarze pracujący bezpośrednio z czytelnikiem; w przypadku czytelnika dziecięcego ważny jest również kontakt z rodzicami. Na podstawie rozmów z czytelnikami tworzone są listy dezyderatów, które następnie ze wszystkich agend i filii – w dużych bibliotekach – trafiają do Działów Gromadzenia i Opracowania Zbiorów. W niektórych bibliotekach na ich stronach www funkcjonuje e-dezyderatka (np.: MBP Żory, GBP Goczałkowice); także w wypożyczalniach umieszczone są skrzynki, do których czytelnicy sami mogą wrzucać swoje propozycje (np.: MBP Żory, GBP Świerklaniec). Decyzje związane z zamówieniem i zakupem książek podejmowane są również z uwzględnieniem zmieniającego się rynku wydawniczego i przeglądu prasy fachowej, (takich jak np.: „Nowe Książki”, „Notes Wydawniczy”, „Magazyn Literacki. Książki”, „Przewodnik Bibliograficzny”, „Megaron”, „Bibliotekarz”, „Poradnik Bibliotekarza”, „Guliwer” itp.) oraz czasopism i prasy codziennej. Pomocą w podjęciu decyzji o zakupie służą interesujące audycje radiowe i programy telewizyjne, które w dużym stopniu kreują zainteresowania i potrzeby czytelnicze w zakresie literatury popularnonaukowej.

Nowości wydawnicze w Internecie

Cennym źródłem informacji o nowościach i wznowieniach są witryny internetowe poszczególnych wydawnictw, a także specjalistyczne strony internetowe, np. „Hurtownia książek” czy „Moliki książkowe, czyli co czytać dziecku”, zamieszczające rankingi książkowych przebojów, przeglądy nowości wydawniczych, rozmowy z autorami, tłumaczami, ilustratorami i osobami związanymi z rynkiem wydawniczym. Źródłem danych na temat wartościowej literatury jest również często odwiedzany serwis internetowy www.biblionetka.pl. Powyższe źródła dostarczają informacji o trendach i modzie czytelniczej panującej w naszym kraju. Duże biblioteki (np.: MBP Bytom, MBP Dąbrowa Górnicza, MBP Gliwice, MBP Katowice) analizują potrzeby swoich użytkowników poprzez przeprowadzanie okresowych badań ankietowych.

Biblioteki nie mają problemu z dotarciem do informacji o nowościach; rzeczywistym problemem jest brak wystarczających środków na ich zakup lub zakup danego tytułu w większej liczbie egzemplarzy.

6.4. Prenumerata czasopism

W 2009 roku w bibliotekach publicznych woj. śląskiego prenumerowano ogółem 10 206 tytułów czasopism o wartości 1 379 902 zł, tj. o 325 tytułów więcej niż w roku 2008.

Czternaście bibliotek, tj. 8,3% (MGBP Kuźnia Raciborska, MGBP Pilica, MGBP Żarki, GBP Gierałtowiec, GBP Hażlach, GBP Istebna, GBP Koszarawa, GBP Łękawica, GBP Miedźno, GBP Radziechowy-Wieprz, GBP Rąjca, GBP Rędziny, GBP Ujsoły, GBP Wręczyca Wielka) w ogóle nie prowadziło prenumeraty ze względu na brak środków finansowych na ten cel.

Prenumerowana prasa obejmowała tytuły z różnych dziedzin wiedzy, kultury i życia społeczno-politycznego. Zamówienia na prenumeratę prasy sporządzane były kwartalnie, co pozwalało szybko reagować na zmieniające się zapotrzebowanie czytelników. Poza prenumeratą biblioteki pozyskiwały również czasopisma w formie darów czytelnicznych. Były to głównie periodyki kobiece, czasopisma poradnikowe oraz tytuły przekazywane nieodpłatnie przez urzędy miast i gmin. Zarówno liczba, jak i różnorodność oferty prasowej nie zaspokajała jednak potrzeb wszystkich czytelników.

Prenumerata periodyków bibliotekarskich

Prenumerowano także periodyki bibliotekarskie. Oferta czasopism bibliotekarskich, dostępnych głównie w czytelnich bibliotek centralnych, obejmowała poniższe tytuły:

Bibliotekarz, Poradnik Bibliotekarza, Biblioteka w Szkole, Przegląd Biblioteczny, Nowe Książki, Notes Wydawniczy, Notes Biblioteczny, Przewodnik Bibliograficzny, Bibliografia Zawartości Czasopism, Guliwer, Megaron, Zagadnienia Informacji Naukowej, Magazyn Literacki Książki, Poradnik Bibliograficzno-Metodyczny, Bibliotekarz Zachodniopomorski, Pomagamy Sobie w Pracy, Rocznik Biblioteki Narodowej, Biblioterapeuta, Praktyka i Teoria Informacji Naukowej i Technicznej, Roczniki Biblioteczne, Biblioregion, Ryms: kwartalnik o książkach dla dzieci i młodzieży, Vademecum Bibliotekarza.

Podobnie jak w roku ubiegłym najpopularniejszymi tytułami w bibliotekach miejskich były: *Bibliotekarz i Poradnik Bibliotekarza, w miejsko-gminnych – Poradnik Bibliotekarza i Bibliotekarz oraz w gminnych Poradnik Bibliotekarza i Nowe Książki.*

Sześć bibliotek, tj. 3,9% (MBP Sławków, MGBP Koniecpol, GBP Gaszowice, GBP Kobiór, GBP Kruszyna, GBP Ślemień) prenumerowały jedynie czasopisma bibliotekarskie; w 2008 roku takich bibliotek było siedem. Dziesięć bibliotek, tj. 6,5% z ogólnej liczby 155 tych, które prenumerują w ogóle, nie nabywało prasy bibliotekarskiej (GBP Goczałkowice-Zdrój, GBP Goleszów, GBP Herby, GBP Lipie, GBP Mstów, GBP Mykanów, GBP Nędza, GBP Olsztyn, GBP Starcza, GBP Żarnowiec); w 2008 roku taka sytuacja miała miejsce w piętnastu bibliotekach.

W 2009 roku Biblioteka Śląska przekazała nieodpłatnie bibliotekom publicznym naszego województwa czasopismo *Śląsk* (nr nr 1–12 ; łącznie 204 egz.), podarowany bibliotekom powiatowym przez Górnośląskie Towarzystwo Literackie z Katowic.

Ponadto podarowano następujące książki, płyty CD oraz plakaty: *Przewodnik po Narodowej Strategii Spójności* (8 egz.), Wojciechowski P.: *Prawo pracy* (19 egz. – dar Wydawcy), *Bolecki W.: Ptasznik z Wilna: o Józefie Mackiewicz* (5 wol. – dar Wydawcy), *Gaute Heivoll: Niebo za domem* (39 wol. – dar Wydawcy), *Józef Rymer : pierwszy władca polskiego Śląska* (10 wol. – dar prof. Józefa Śliwioka), *Lutosławski W.: 20 polskich kolęd na sopran, chór żeński i orkiestrę* (52 jedn. inw. CD - dar Wydawcy), *Noskowski Z.: Cztery pory roku* (35 jedn. inw. CD – dar Wydawcy), plakat: *Nagrody za upowszechnianie czytelnictwa Polskiej Sekcji Ibbi* (7 egz.).

Z okazji Tygodnia Bibliotek Biblioteka Śląska wraz z ZO SBP w Katowicach zakupiła i przekazała bibliotekom 168 egz. okolicznościowych plakatów.

Z okazji Światowego Dnia Książki i Praw Autorskich podarowano książki Gminnej Bibliotece Publicznej w Dębowcu, w powiecie cieszyńskim.

